

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Дипломна робота

Магістра

(освітній ступінь)

на тему «Формування міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами зображувального мистецтва»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДО-2 м
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

(шифр і назва спеціальності)

Вачиля Яна Павлівна

(прізвище та ініціали студента)

Керівник к.психол.н., доц., Іванова В.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент к.пед.н., доц., Миськова Н.М.

(прізвище та ініціали)

Зміст

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	9
1.1. Теоретико-методологічні передумови розвитку проблеми формування міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку	9
1.2. Особливості міжнаціональної толерантності та психолого-педагогічні основи її формування у дітей дошкільного віку	20
1.3. Виховний потенціал творів образотворчого мистецтва у формуванні міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку	40
1.4. Характеристика системно-структурної моделі організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва	49
Розділ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ПО ФОРМУВАННЮ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА	55
2.1. Організація і загальна характеристика експериментальної роботи	55
2.2. Апробація моделі організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва	67
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи	74
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Український народ має величезний історичний досвід міжнаціональної взаємодії, досвід підтримки і розвитку як великих, так і малих культур. Незважаючи на те, що в Україні гарантуються умови для забезпечення прав і запитів усіх громадян, заснованих на їх приналежності до певної національної культури, в даний період часу, особливо у великих містах, нерідко відзначаються прояви екстремізму, групової ненависті, агресії на міжнаціональному ґрунті.

Недоброзичливість, озлобленість, агресивність все більше поширюються в дитячому середовищі.

Виховання на основі вічних, істинних цінностей – не тільки і не стільки педагогічна проблема, це проблема розвитку всього суспільства. Стрижневі цінності особистості закладаються в процесі виховання і освіти, тому дана проблема не може бути вирішена поза спеціально організованого процесу формування толерантності, організованого в загальноосвітніх закладах.

У деклараціях і нормативних документах як на міжнародному, так і державному рівнях наголошується на необхідності створення політичних, соціальних і педагогічних умов для формування толерантності, обґрунтовується значимість виховання різних видів толерантності, в тому числі міжнаціональної («Загальна декларація прав людини», «Декларація прав дитини», Конвенція ООН «Про права дитини», «Декларація принципів толерантності», «Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод», Новий закон «Про освіту» та ін.).

В даний час є велика кількість досліджень, що розглядають поняття толерантності, які розкривають проблеми формування різних видів толерантності (конфесійної, етнічної, вікової, гендерної) (А.Асмолов, М.Богомолова, Б.Вульф, Б.Гершунський, Д.Зінов'єв, Л.Коломійченко, В.Лекторський, М.Мацковська, А.Погодіна та ін.). Разом з тим питання формування міжнаціональної толерантності (розуміючого, приймаючого і шанобливого ставлення до людей іншої національності) як показника

успішного вирішення завдань соціально-комунікативного розвитку дітей дошкільного віку, залишаються за межами наукового пошуку.

Аналіз сучасних досліджень дозволяє констатувати, що в даний час в дошкільній педагогіці мистецтво розглядається як засіб естетичного (В.Езікеєва, В.Тихомирова, Р.Чумічева) або емоційно-естетичного виховання (А.Томіліна), виховання і навчання дітей в образотворчій діяльності (Н.Ветлугіна, Т.Казакова, Т.Комарова, Л.Компанцева, І.Ликова, Н.Сакуліна), розвитку художніх здібностей (Н.Ветлугіна, Г.Пантелєєв), розвитку художньої творчості (Т.Комарова, Л.Компанцева, Є.Фльоріна), художньо-екологічного виховання (Т.Копцева), статеворольового виховання (Т.Малова). Разом з тим виховний потенціал образотворчого мистецтва як засобу формування міжнаціональної толерантності дітей дошкільного віку залишається мало вивченим.

В результаті вивчення законодавчих, нормативних та концептуальних документів, аналізу філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної літератури та вивчення практичного досвіду роботи закладів дошкільної освіти, була сформульована проблема дослідження, яка полягає у вирішенні суперечності між збільшеною потребою сучасного суспільства в безконфліктному, діалоговому спілкуванні представників різних національних культур, основу якого становить міжнаціональна толерантність, і недостатньою теоретико-методологічною та науково-методичною розробленістю способів формування міжнаціональної толерантності дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва.

Виявлена проблема визначила **тему дослідження**: «Формування міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування, розробка та реалізація моделі організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва.

Об'єкт дослідження: процес формування міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: образотворче мистецтво як засіб формування міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати сучасний стан проблеми формування міжнаціональної толерантності з метою визначення теоретико-методологічних можливостей її вирішення.

2. Обґрунтувати доцільність формування міжнаціональної толерантності дошкільнят засобами образотворчого мистецтва.

3. Розробити і експериментальним шляхом перевірити модель організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дошкільнят засобами образотворчого мистецтва.

4. Конкретизувати основні параметри (показники, критерії, рівні) міжнаціональної толерантності дітей старшого дошкільного віку; здійснити підбір і модифікацію діагностичного інструментарію відповідно до поставленої мети і завдань.

База дослідження. Дослідження проводилось на базі Муківського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІІ ст.-ДНЗ №15».

Методи дослідження: *теоретичні методи дослідження:*

а) аналіз нормативно-правових документів про освіту; б) теоретико-методологічний аналіз; в) понятійно-термінологічний аналіз; г) системний аналіз; д) метод моделювання.

Емпіричні методи дослідження: а) експеримент по оцінці ступеня сформованості міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку; б) бесіди; експериментальні ситуації; спостереження; аналіз продуктів образотворчої діяльності дітей; в) методи математичної статистики.

Практична значимість дослідження полягає:

1) в розробці рівнів і критеріїв сформованості міжнаціональної толерантності у дітей дошкільного віку;

2) в побудові діагностичного апарату для оцінювання сформованості міжнаціональної толерантності у дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були опубліковані у збірнику наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених «Наука майбутнього».

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел, що включає 66 найменувань і додатків. Текст ілюструють 10 таблиць та 1 рисунок, що висвітлюють основні результати дослідження.

ВИСНОВОК

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволили зробити наступні висновки:

1. Актуальність проблеми цього дослідження визначається: на соціально-педагогічному рівні сучасними тенденціями, позначеними в «Стратегії розвитку виховання в Україні» і пов'язаними з формуванням у підростаючого покоління шанобливого, приймаючого і розуміючого ставлення до інших національних культур; на науково-теоретичному рівні недостатньою розробленістю теоретико-методологічних питань, які відображають основу процесу формування міжнаціональної толерантності на різних етапах освіти, в тому числі і дошкільної; на науково-методичному рівні потребою в розробці науково-методичного забезпечення процесу формування міжнаціональної толерантності дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва.

2. Поняття «міжнаціональна толерантність» ми розглядаємо як особистісне утворення, що виявляється в знаннях дітей про свою національну культуру, окремих елементах культури інших національностей, національних відмінностях між людьми; в наявності інтересу і бажання взаємодіяти з представниками інших національностей; в прояві розуміючого, приймаючого і шанобливого ставлення до них.

3. Системно-структурна модель організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дошкільнят засобами образотворчого мистецтва включає три взаємопов'язаних компоненти: програмно-цільовий, технологічний і контрольний-оцінний; реалізується з урахуванням трьох груп принципів функціонування (програмно-цільового, технологічного, контрольного-оцінного компонентів моделі).

4. Ефективність функціонування системно-структурної моделі організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дошкільнят засобами образотворчого мистецтва забезпечує: використання в практиці роботи з дітьми творів образотворчого мистецтва, що

включають яскраві зразки національних культур, доступні сприйняттю і освоєнню; організація різних видів дитячої образотворчої діяльності, зміст якої відображає елементи національних культур.

5. Результати експериментальної роботи показали, що рівень сформованості міжнаціональної толерантності у дітей старшого дошкільного віку підвищився за рахунок впровадження в освітній процес розробленої нами моделі організації педагогічного процесу з формування міжнаціональної толерантності дошкільників засобами образотворчого мистецтва.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>